

Melnalkšņu dabisko meža biotopu raksturojums Zemgalē

Līga Liepa¹, Inga Straupe², Līga Kupfere³
^{1,2,3} Latvijas Lauksaimniecības universitāte Meža fakultāte

Ievads

Melnalkšņu staignāju meži ir pārmitri meži, kas atrodas periodisku vai patstāvīgu virszemes ūdeņu ietekmē; raksturīgākās koku sugas ir melnalksnis, parastā egle un purva bērzs (Auniņš u.c., 2010). Melnalkšņu staignāju raksturojošs elements ir liela sugu daudzveidība, kas saistīta ar dominējošu boreālās meža klases sugu īpatsvaru. Kā nozīmīgi elementi šajos biotopos ir sausokņi un kritālas, kā arī savdabīgais mozaīkveida reljefs. Atšķirīgais mitruma daudzums nodrošina mozaīkveida mikroainavu, kur uz izteiktiem ciņiem izvietojušās gaismas un sausumu mīlošas sugas, bet applūstošajās ieplakās dominē higrofīti un hidrofīti (Ek. u.c., 2002; Orzevska, 2009; Priedītis, 1999).

1.att. Melnalksnāji ar izteiktu ciņainumu un mozaīkveida struktūru. Foto: L.Liepa

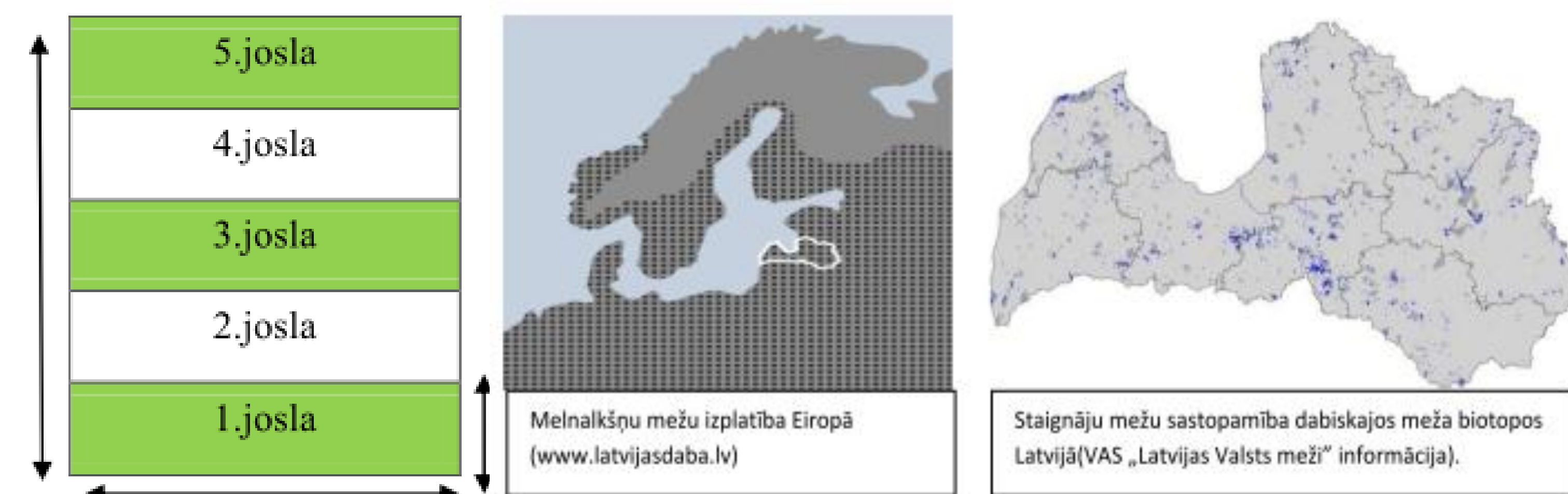
Staignāju meži (9080*) ir Eiropas nozīmes aizsargājams biotopa veids, turklāt melnalkšņu meži ir iekļauti Latvijas īpaši aizsargājamo biotopu sarakstā. Izplatīti samērā reti visā Latvijas teritorijā, vairāk dienvidu daļā.

Pētījuma mērķis

Novērtēt veģetācijas daudzveidību atkarībā no malas efekta ietekmes melnalkšņu dabiskajos meža biotopos.

Materiāls un metodika

AS „Latvijas valsts meži” Zemgales mežsaimniecības teritorijā deviņos melnalkšņu dabiskajos meža biotopos ierīkoti 9 patstāvīgi parauglaukumi, tie iekārtoti D vai DR pusē pie audzes malas, to izmērs ir 20x50 m (2.att.). Objekti atbilst dumbbrāja un liekņas meža augšanas apstākļu tipiem: 3 parauglaukumi izvietoti biotopos, kam D vai DR malā atrodas 1- 10 gadus vecas audzes, 3 parauglaukumi izvietoti biotopos, kam blakus audze ir 20-30 gadus veca un 3 - biotopos, kam blakus audzes ir 40-50 gadus vecas. Šos izvēlētos kritērijus pamato salīdzinājuma veikšana ar plašāku vecuma amplitūdu. Parauglaukumi, attiecīgi no audzes malas, sadalīti 10 m platās piecās joslās. Katra parauglaukuma 1., 3. un 5. joslā uzskaitītas sugas, kā arī novērtēts koku stāva (E3), krūmu stāva (E2), lakstaugu stāva (E1) un sūnu stāva (E0) kopējais un katras sugas projektīvais segums procentos (%).

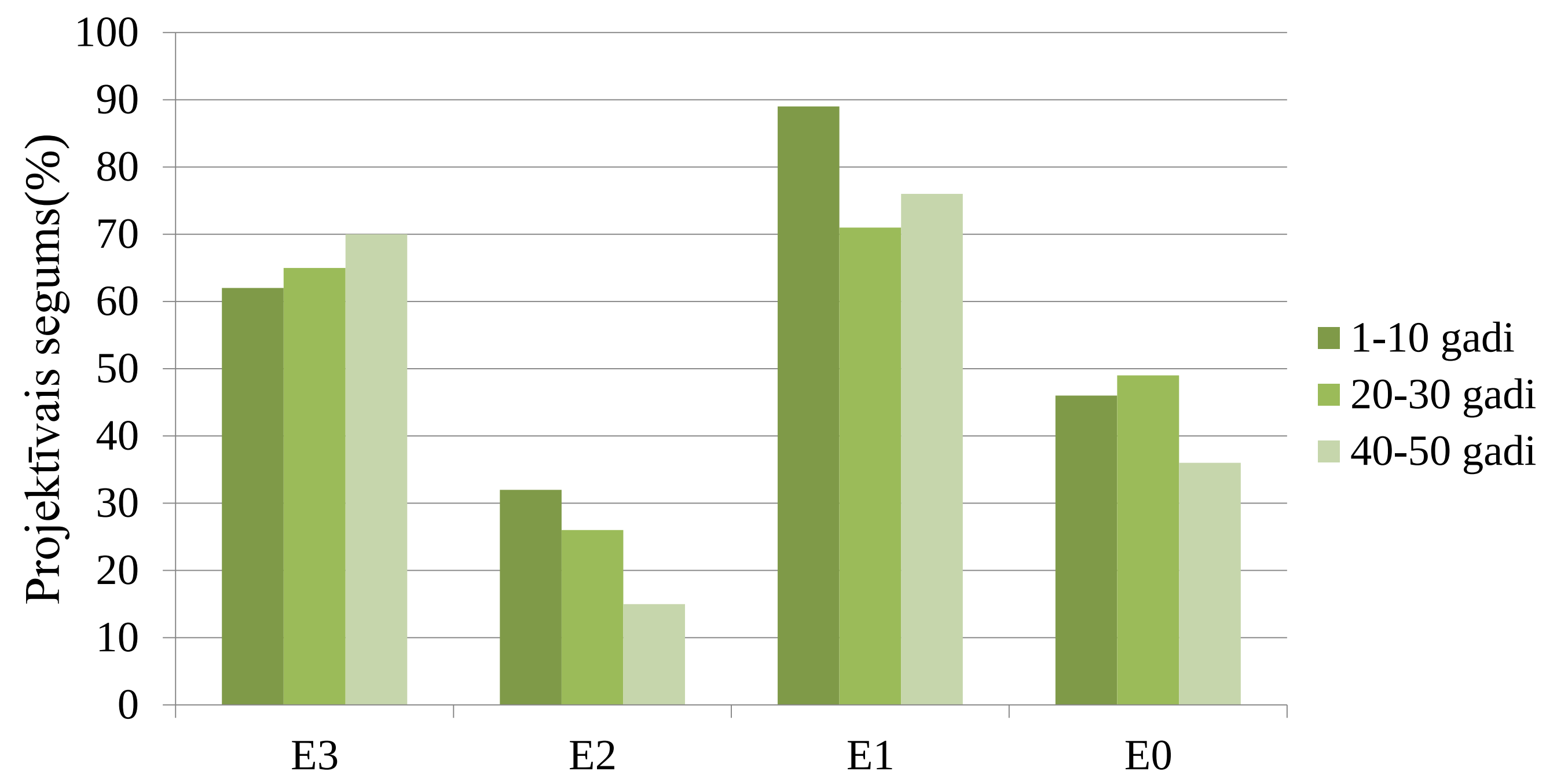

2.att.Parauglaukumu shēma

3.att. Melnalkšņu izplatība Eiropā un Latvijā

Rezultāti

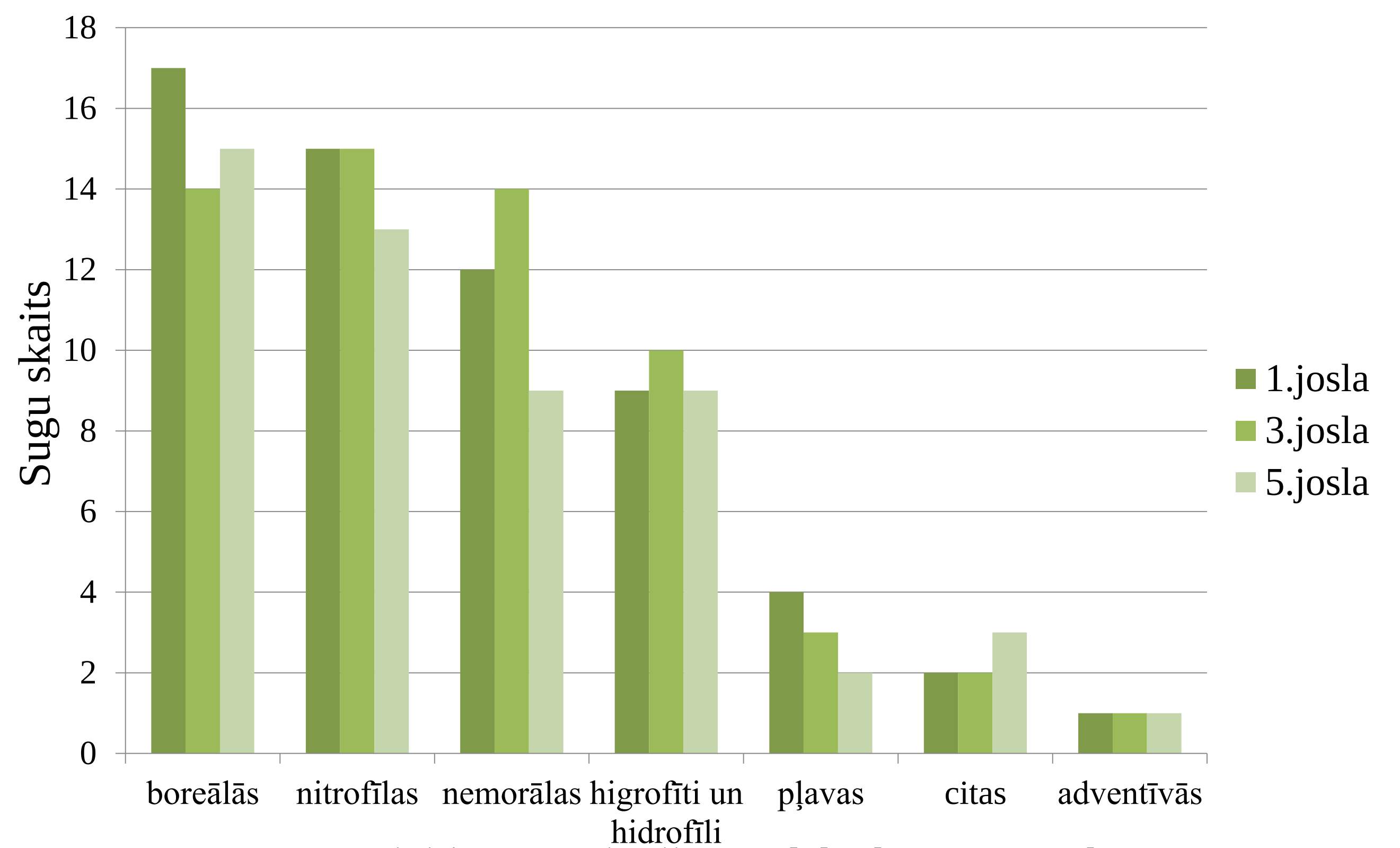
Pētītajos deviņos objektos konstatētas 98 vaskulāro augu un sūnaugu sugas, no tām koku (E3) stāvā – septiņas, krūmu (E2) stāvā – četras, lakstaugu (E1) stāvā – 61 un sūnu (E0) stāvā – 26 sugas. Kopumā objektu pirmajā joslā sastopamas 73, trešajā joslā – 72 un piektajā joslā - 64 sugas.

4.att. Vidējais projektīvais segums (%) pa stāviem objektos ar dažādvecuma blakus audzēm.

Sugu sastopamība un iedalījums pa funkcionālajām grupām

Kopumā parauglaukumos dominē nitrofilas (kopumā – 18) un boreālas (kopumā – 17) augu sugas. Bieži sastopamas arī nemorālas (kopumā – 15), hidrofītu un hidrofīlu (kopumā - 12) sugas. Visos parauglaukumos sastopamas šādas sugas – *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn. un *Picea abies* (L.) H.Karst. (konstantuma klase V). Vairumā parauglaukumu sastopamas tādas sugas kā *Betula pubescens* Ehrh., *Padus avium* Mill., *Oxalis acetosella* L., *Rubus idaeus* L., sūnaugi – *Plagiomnium affine* Bland., *Pleurozium schreberi* Brid., *Thuidium tamariscinum* Hedw.

5.att. Augu sugu sadalījums melnalkšņu dabiskajos meža biotopos.

Secinājumi

- Veģetācijas sugu skaits un sastāvs melnalkšņu biotopu parauglaukumu dažādās joslās ir mainīgs, īpaši malas efekta ietekme ir izteikta lakstaugu stāvā.
- Malas efekta ietekmes rezultātā parauglaukumu pirmajās un trešajās joslās sastopamas melnalksnājiem neraksturīgas augu sabiedrības par ko liecina pļavas un adventīvo sugu klātbūtne.
- Objektos ir konstatētas biotopa augu un sūnu indikatorsugas, kā arī īpaši aizsargājamās sugas: *Circaea lutetiana* L. vienā objektā un *Plagiothecium undulatum* Hedw. trīs objektos.
- Antropogēnās darbības ietekmes (hidroloģiskā režīma izmaiņas, mežsaimnieciskā darbība u.c.) rezultātā rodas būtiskas mikroklimata izmaiņas melnalkšņu dabiskajos meža biotopos, kas rada apdraudējumu speciālajām biotopu sugām, kuru pastāvēšana ir atkarīga no noteikta biotopa un specifisku apstākļu kopuma.

Zinātniskais pētījums izstrādāts ar ERAF projekta „Meža resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas plānošanas lēmumu pieņemšanas atbalsta sistēma” (līgums Nr.2010/0208/2DP/2.1.1.1.0/10/APIA/VIAA/146) atbalstu”

Kontaktinformācija:

LLU Meža fakultāte
Akadēmijas iela 11, Jelgava, LV-3001,Latvija
Līga Liepa, doktorante, Mg.silv.,
e-pasts: liga.liepa@hotmail.com
Inga Straupe, asoc. prof., Dr.silv.,
e-pasts: inga.straupe@llu.lv
Līga Kupfere, maģistrante, Bc.silv.,
e-pasts: kupfere@inbox.lv